

Sa

Sektorske analize

rujan 2014. broj 31 godina 3

ISSN: 1848-8986

eiz ekonomski
instituit,
zagreb

Farmaceutska industrija

Autorica Tajana Barbić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Domaća farmaceutska industrija opterećena je nepovoljnim gospodarskim okruženjem i visokim nagomilanim troškovima zdravstva, od kojih se najveći dio odnosio upravo na dugove za lijekove.

_7 Kretanja u farmaceutskoj industriji Europske unije

Farmaceutska industrija jedna je od vodećih visokotehnoloških industrija u Europskoj uniji, čija se proizvodnja u 2013. procjenjuje na 217 milijardi eura, a ulaganja u istraživanja i razvoj iznose 30 milijardi eura.

_11 Najveći farmaceutski proizvođači

Svjetsko farmaceutsko tržište naraslo je s 857.800 milijuna dolara u 2012. godini na 870.200 milijuna dolara u 2013. godini.

_16 Najveća trgovačka društva

Deset najvećih hrvatskih farmaceutskih proizvođača u 2013. godini ostvaruje preko 90 posto prihoda ukupnog sektora i zapošljava 4.467 ljudi.

_19 Zaključak i očekivanja

S obzirom na poslovnu strategiju domaćih farmaceutskih proizvođača, koja uključuje veće oslanjanje na inozemnu potražnju, valja podsjetiti na to da se, prema projekcijama IMS-a, za razdoblje 2012.-2017. predviđa oporavak farmaceutske industrije.

Glavni sektorski pokazatelji

“U prvoj polovici godine došlo je do smanjenja vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda.

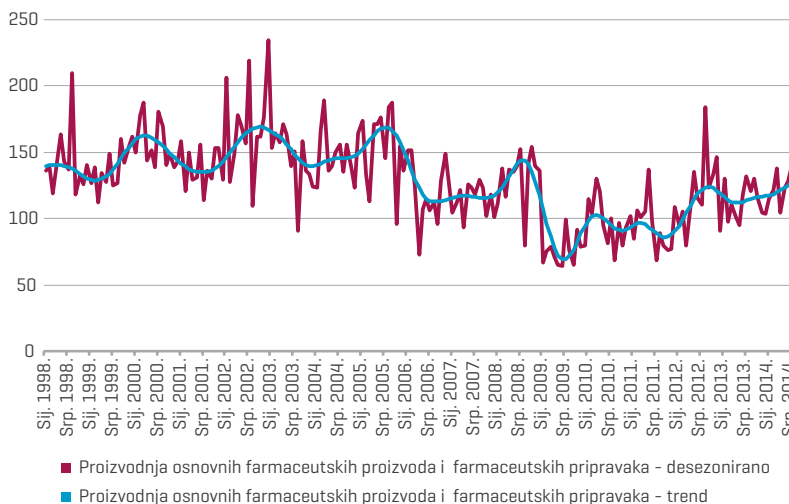
—Farmaceutska industrija na globalnoj se razini suočava sa sve više izazova: rastućim troškovima istraživanja i razvoja, rastućom konkurencijom s tržišta u razvoju, mjerama štednje i rastućim troškovima zdravstvenog sustava. Domaća farmaceutska industrija dodatno je opterećena nepovoljnim gospodarskim okruženjem i visokim nagomilanim troškovima zdravstva, od kojih se najveći dio odnosio upravo na dugove za lijekove. Naime, hrvatsko gospodarstvo u drugom kvartalu 2014. zabilježilo je pad BDP-a i to jedanaesti uzastopni kvartal. Pad BDP-a u drugom kvartalu 2014. iznosio je 0,8 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U prvih sedam mjeseci ukupna industrija zabilježila je rast od 0,8 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U istom razdoblju proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka rasla je za 10,9 posto. U 2013. godini, kada je ukupna industrijska proizvodnja na međugodišnjoj razini pala za 2 posto, međugodišnja stopa pada proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka iznosila je 0,8 posto.

Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka pokazuje visok stupanj volatilnosti koja se pripisuje neujednačenoj proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda [slika 2]. Naime, međugodišnje stope promjene u zadnjih godinu dana ukazuju na snažne padove do veljače, nakon čega je uslijedilo razdoblje s uzlaznim stopama rasta. Na međugodišnjoj razini, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u srpnju ove godine porasla je za 7,9 posto. Opadajući trend prisutan je i u kretanju zaliha gotovih proizvoda pri proizvođačima gotovo u čitavom razdoblju, s iznimkom veljače i ožujka u kojima je zabilježen oporavak. Oporavak u veljači može se objasniti padom inozemne potražnje, s obzirom na to da je u prva dva mjeseca 2014. godine izvoz farmaceutske industrije pao za trećinu u odnosu na isto razdoblje 2012. godine. U zadnja četiri promatrana mjeseca ponovno je zabilježeno smanjenje zaliha osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, ali po znatno nižim stopama nego u istom razdoblju prošle godine. Uzrok smanjenja zaliha od travnja do srpnja moguće je objasniti blagim oporavkom inozemne potražnje.

NA MEĐUGODIŠNJOJ RAZINI, PROIZVODNJA OSNOVNIH FARMACEUTSKIH PROIZVODA I PRIPRAVAKA U SRPNJU OVE GODINE PORASLA JE ZA 7,9 POSTO.

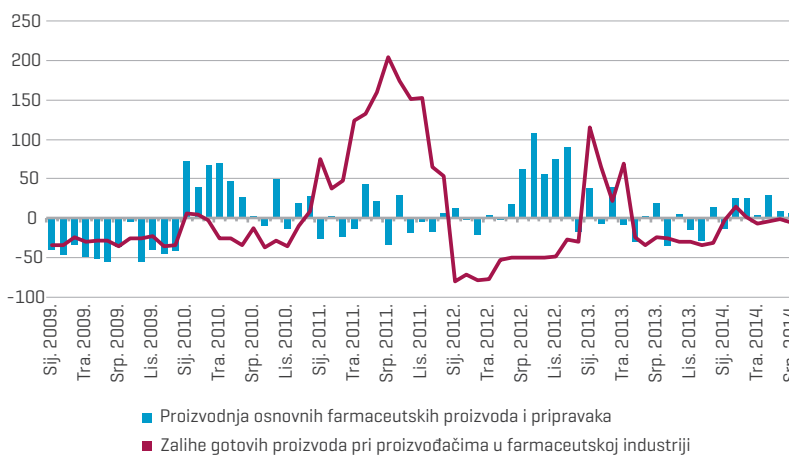
Slika 1.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, izvorni indeksi (2010.=100)

Izvor: Izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Slika 2.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka te zalihe gotovih proizvoda pri proizvođačima, međugodišnje stope promjene

Izvor: Izračun autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Broj zaposlenih u srpnju ove godine u Republici Hrvatskoj bio je za 2,1 posto niži u odnosu na isti mjesec prošle godine. U istom razdoblju, ukupan broj zaposlenih u farmaceutskoj industriji zabilježio je pad od 2,0 posto. Broj zaposlenica, koje tradicionalno čine gotovo 60 posto ukupnog broja zaposlenih osoba u farmaceutskoj industriji, u srpnju 2013. također je pao za 2,4 posto na međugodišnjoj razini. Od ukupno 3.880 zaposlenih u

“ Od ukupno 3.880 zaposlenih u farmaceutskoj industriji, njih gotovo 90 posto čine zaposlenici triju najvećih poduzeća u sektoru.

farmaceutskoj industriji, njih gotovo 90 posto čine zaposlenici triju najvećih poduzeća u sektoru. Porast proizvodnje i pad broja zaposlenih rezultirali su povećanjem produktivnosti rada u farmaceutskoj industriji od 2,5 posto u prvih sedam mjeseci ove godine.

Pozitivna kretanja u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u prvoj polovici 2014. godine odrazila su se i na bruto plaće zaposlenika. Naime, prosječna bruto plaća zaposlenih u farmaceutskoj industriji u lipnju 2014. godine porasla je za 3,8 posto u odnosu na lipanj 2013. godine, dosegnuvši iznos od 13.931 kune. Valja napomenuti da su u lipnju 2014. bruto plaće zaposlenika u proizvodnji osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, bile dvostruko veće u odnosu na prosječnu bruto plaću isplaćenu u prerađivačkoj industriji. U istom mjesecu bruto plaća u farmaceutskoj industriji bila je 74 posto viša od prosječne bruto plaće u gospodarstvu.

Na međugodišnjoj razini, proizvođačke cijene u farmaceutskoj industriji u prvih sedam mjeseci 2014. godine rasle su u svim mjesecima, osim u veljači kada je zabilježen pad od 0,7 posto. U srpnju ove godine proizvođačke cijene na međugodišnjoj razini bile su veće za 1,3 posto. S druge strane, proizvođačke cijene u ukupnoj prerađivačkoj industriji bilježe pad od svibnja 2013. godine. U prvih sedam mjeseci 2013. godine proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda na stranom su tržištu kontinuirano rasle, dok su na domaćem tržištu padale. Iznimka je zabilježena u veljači kad je pad proizvođačkih cijena u farmaceutskoj industriji na međugodišnjoj razini ostvaren na domaćem i stranom tržištu.

Potrošačke cijene u farmaceutskoj industriji u 2014. godini uglavnom su pratile kretanje ukupnih cijena u gospodarstvu. Naime, u razdoblju od srpnja 2013. do svibnja 2014. godine potrošačke cijene farmaceutskih proizvoda slijedile su silazni trend, da bi od svibnja uslijedio njihov porast. U srpnju su cijene farmaceutskih proizvoda rasle za 1,5 posto u odnosu na srpanj prošle godine. S druge strane, ukupne potrošačke cijene na međugodišnjoj razini u srpnju 2014. pale su za neznatnih 0,1 posto, pri čemu su se deflatorski pritisci zadržali šesti uzastopni mjesec.

U prvoj polovici 2014. godine došlo je do smanjenja vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda na međugodišnjoj razini i na strani uvoza i na strani izvoza. Dok je izvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda pao za 15,5 posto u prvoj polovici godine u odnosu na isto razdoblje prošle godine, uvoz se u istom razdoblju smanjio po nižoj stopi od 6,2 posto. Posljedično, deficit vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda s inozemstvom, narastao je za 10,5 posto na međugodišnjoj razini u prvoj polovici 2014. U istom razdoblju ukupni izvoz roba porastao je za 14,3 posto, dok se uvoz povećao za 5,1 posto, vodeći

do pada deficita vanjskotrgovinske bilance od 5,6 posto na međugodišnjoj razini. U prvoj polovici 2014. godine izvezeno je 1,5 milijardi kuna medicinskih i farmaceutskih proizvoda, što predstavlja 4 posto ukupnog izvoza roba. U istom razdoblju prošle godine izvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda činio je 5,4 posto ukupnog izvoza roba. Uvoz lijekova u Hrvatsku dosegao je 2,6 milijardi kuna u prvih šest mjeseci 2014. godine. Uvoz medicinskih i farmaceutskih proizvoda doprinio je s 4 posto ukupnom uvozu roba u prvoj polovici 2014. godine.

Kretanja u farmaceutskoj industriji EU-a

Farmaceutska industrija jedna je od vodećih visokotehnoloških industrija u Europskoj uniji, čija se proizvodnja u 2013. procjenjuje na 217 milijardi eura, a ulaganja u istraživanja i razvoj iznose 30 milijardi eura. U istoj je godini farmaceutska industrija zapošljavala 690.000 ljudi od kojih je 115.000 zaposleno u aktivnostima istraživanja i razvoja. Farmaceutska industrija jedan je od glavnih visokotehnoloških poslodavaca u Europi, koji u velikoj mjeri zapošljava visokokvalificirane djelatnike te tako neposredno pomaže u održavanju visoke razine znanja u društvu te sprječava tzv. odljev mozgova.

Tablica 1.
Odabrani pokazatelji farmaceutske industrije u Europskoj

Napomena: * Podaci za 2013. su procijenjeni.

Izvor: EFPIA [2014].

Pokazatelj	1990.	2000.	2012.	2013.*
Proizvodnja (u mil. eura)	63.010	125.301	213.003	217.500
Izvoz (u mil. eura)	23.180	90.935	312.377	316.500
Uvoz (u mil. eura)	16.113	68.841	224.811	226.500
Vanjskotrgovinska bilanca (u mil. eura)	7.067	22.094	87.566	90.000
Izdaci za R&D (u mil. eura)	7.766	17.849	30.035	30.630
Broj zaposlenih	500.879	534.882	693.195	690.000
Zaposleni u R&D	76.126	88.397	115.196	115.000

Farmaceutska industrija u EU-u ima najveću dodanu vrijednost po zaposleniku, značajno veću od ostalih visokotehnoloških industrija i industrije općenito.¹ Također, riječ je o industriji s najvećim udjelom izdataka za istraživanje i razvoj u ukupnim prihodima. Prema podacima EU Industrial R&D Investment ScoreBoard-a za 2013. godinu, farmaceutski i biotehnološki sektor generirao je 18,1 posto ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj. Unatoč visokim ulaganjima u napredak, europska farmaceutska industrija i dalje zaostaje za snažnom konkurencijom kojoj je izložena na međunarodnom tržištu. Sjeverna Amerika ostvarila je 41 posto ukupnih prihoda od prodaje farmaceutskih proizvoda na globalnoj razini, dok su zemlje Europske unije sudjelovale s 27,4 posto u ukupnim svjetskim prihodima tog sektora u 2012. godini. U razdoblju od 2009. do 2013.

¹ Eurostat.

FARMACEUTSKA INDUSTRIJA U EU-U IMA NAJVEĆU DODANU VRIJEDNOST PO ZAPOSLENIKU.

“Na usporavanje pet najznačajnijih farmaceutskih sila u Europskoj uniji značajniji utjecaj imaju mjere štednje i fiskalne reforme nego dinamika pojedinih kompanija i istjecanje patenata.

godine 55 posto prihoda od novih lijekova ostvareno je na američkom tržištu, dok je na europskim tržištima ostvareno samo 23 posto.² Sve jači pritisci konkurencije s tržišta u razvoju javljaju se i u području ulaganja u istraživanje i razvoj, te je vjerojatno da će se u budućnosti baza istraživanja i razvoja također postupno pomicati prema rastućim tržištima. Ulaganja u istraživanje i razvoj u Europi i SAD-u rasla su za 3,2 i 2,8 posto u razdoblju od 2009. do 2013., znatno usporavajući u odnosu na stope rasta od 5,2 i 5,7 posto u razdoblju od 2004. do 2008. Izdaci za istraživanje i razvoj novog kemijskog ili biološkog entiteta iznosili su 1,2 milijuna dolara u 2012. godini.³ Od prve sinteze nove aktivne supstance do trenutka kad lijek izađe na tržište u prosjeku prođe između dvanaest i trinaest godina. U prosjeku, samo jedna do dvije od 10.000 supstanci sintetiziranih u laboratoriju uspješno prolaze sve faze razvoja koje su nužne da bi nastao lijek koji izlazi na tržište.⁴

Uz regulatorne prepreke i rastuće troškove istraživanja, inovativna europska poduzeća snažno su pogođena mjerama štednje koje su u nekim zemljama uvedene od 2010., a koje pogoduju rastu generičkih lijekova. Naime, na usporavanje pet najznačajnijih farmaceutskih sila u Europskoj uniji značajniji utjecaj imaju mjere štednje i fiskalne reforme nego dinamika pojedinih kompanija i istjecanje patenata. Ukupna privatna i javna ulaganja u zdravstveni sektor u zemljama Europske unije znatno su manja nego u SAD-u. Naime, u 2012. godini u SAD-u su troškovi zdravstvenog sustava dosegli 18 posto BDP-a, dok u Europskoj uniji troškovi zdravstva čine oko 8,4 posto BDP-a. U istom razdoblju, troškovi zdravstvenog sustava u Hrvatskoj činili su 6,8 posto BDP-a.⁵ Jedan od izazova s kojima se suočava farmaceutska industrija je i rastuće tržište krivotvorenih lijekova. Fragmentacija na europskom farmaceutskom tržištu dovela je do lukrativne paralelne trgovine lijekovima koja je, prema procjenama IMS-a iznosila, 5,7 milijuna u 2012. godini.

² IMS [2014].

³ Mestre-Ferrandiz et al. [2012].

⁴ EFPIA [2014].

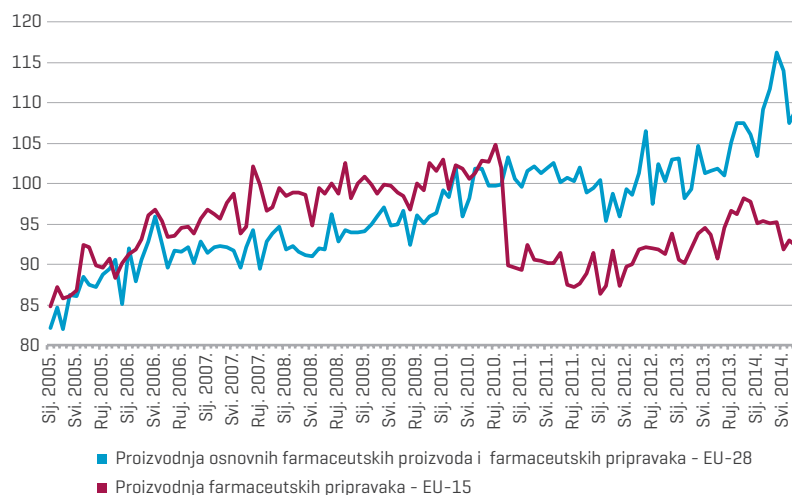
⁵ WHO [2014].

Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji nakon listopada 2012. godine počela se oporavljati i ostvarivati pozitivne međugodišnje stope rasta. Negativan trend zabilježen je ponovo u kolovozu 2013. godine, kada se proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka smanjila za 5,2 posto u odnosu na kolovoz 2012. Nakon kolovoza, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji raste, čak i po dvoznamenkastim stopama u razdoblju između veljače i lipnja. U srpnju 2014. godine proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji narasla je po međugodišnjoj stopi od 7,3 posto.

Slika 3.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, desezonirani mjesečni podaci

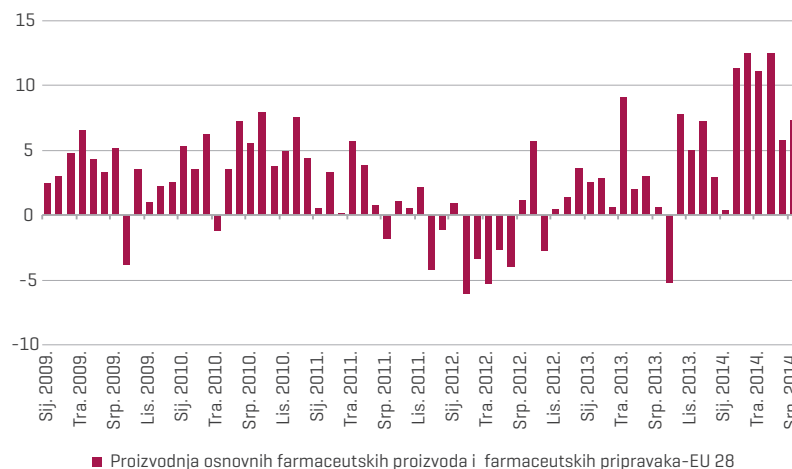
Izvor: Eurostat.

U 2012. godini broj zaposlenih iznosio je 693.195, od čega je 40 posto zaposlenih u farmaceutskim poduzećima u Francuskoj, Njemačkoj i Velikoj Britaniji.⁶ Hrvatska poduzeća u farmaceutskoj industriji zapošljavala su 0,9 posto ukupnog broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji Europske unije.

Slika 4.
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, desezonirani mjesečni podaci, međugodišnje stope promjene

Izvor: Eurostat.

⁶ EFPIA (2014).

U 2012. GODINI EUROPSKA JE UNIJA IZVEZLA FARMACEUTSKE PROIZVODE U VRIJEDNOSTI OD 312,4 MILIJARDE EURA.

“Hrvatska poduzeća u farmaceutskoj industriji zapošljavala su 0,9 posto ukupnog broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji EU-a.

U 2014. godini proizvođačke cijene farmaceutskih proizvoda i pripravaka u Europskoj uniji uglavnom slijede silazni trend te su u srpnju bile manje za 1,7 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Struktura prodajne cijene farmaceutskih proizvoda u 2012. pokazuje da proizvođačima pripada 66,1 posto, dok se ostatak dijeli na troškove distribucije i porezne obveze.

U 2012. godini Europska je unija izvezla farmaceutske proizvode u vrijednosti od 312,4 milijarde eura, a uvezla 224,8 milijardi eura farmaceutskih proizvoda, ostvarivši pritom 87,6 milijardi eura suficita. Najveći su izvoznici njemačka, švicarska, belgijska te francuska farmaceutska poduzeća, čiji je izvoz iznosio 18, 17, 12 i 9 posto ukupnog izvoza. Najveći trgovinski partner proizvođača iz Europske unije je SAD. Farmaceutska su poduzeća Europske unije 2012. godine izvezla 27 posto proizvoda u SAD, dok je 10,6 posto izvezeno u Švicarsku, a 7,4 posto u Rusiju. Europska je unija u istom razdoblju iz SAD-a i Švicarske uvezla čak 73 posto ukupnog uvoza farmaceutskih proizvoda.⁷

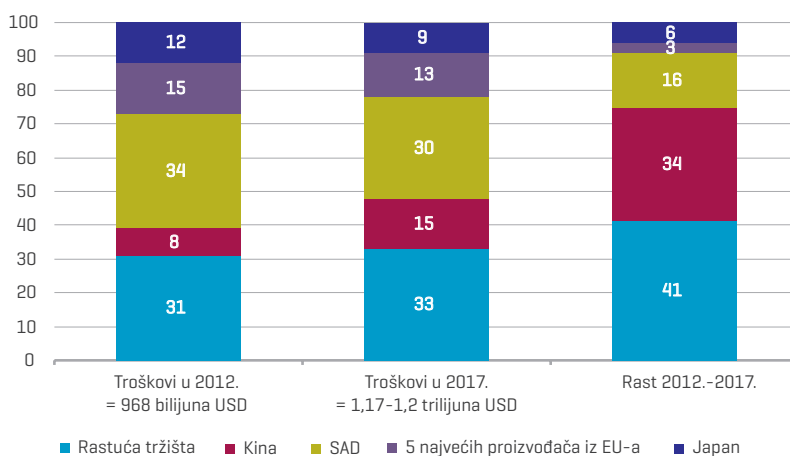
⁷ EFPIA (2014).

Najveći farmaceutski proizvođači

Svjetsko farmaceutsko tržište naraslo je s 857.800 milijuna dolara u 2012. godini na 870.200 milijuna dolara u 2013. godini⁸. Slično kao i u prethodnim godinama, brži rast ostvaren je na rastućim tržištima poput brazilskog i kineskog, koja su rasla za 17 i 14 posto, dok je pet najvećih europskih tržišta naraslo za 1 posto, a američko tržište za 3 posto.⁹ Rast svjetskog farmaceutskog tržišta u 2013. godini usporen je u odnosu na prethodne godine. Naime, u 2012. godini svjetska farmaceutska industrija rasla je 2,4 posto, dok je u 2011. ostvaren ukupan rast od 5,3 posto. Prema projekcijama IMS-a za razdoblje 2012.-2017., tranzicijska tržišta nastavit će s daljnjim rastom po prosječnim stopama od 11,4 i 14,4 posto, dok se američkom, europskom i japanskom tržištu predviđa oporavak, ali s jednoznačnim stopama rasta. Točnije, IMS predviđa da će britanski, njemački i američki proizvođači ostvariti rast od 1 do 4 posto u sljedećih pet godina, dok će prihodi francuskih proizvođača u istom razdoblju rasti do 2 posto. Uz navedene stope rasta, predviđa se da će u 2017. godini SAD zauzimati 30 posto ukupnog svjetskog tržišta farmaceutskih proizvoda, najvećih pet europskih proizvođača 13 posto, dok će brzorastuća tranzicijska tržišta zauzeti 33 posto tržišta.

Slika 5.
Stope rasta i geografska distribucija troškova lijekova u 2012. i 2017. godini (u postocima)

Izvor: IMS (2014).

⁸ EFPIA (2014).

⁹ IMS (2014).

PROCJENJUJE SE DA ĆE U 2018. GODINI DESET NAJVEĆIH ZADRŽATI 41,5 POSTO UKUPNOG TRŽIŠTA.

“ Rast najvećih proizvođača iz Europske unije iznosit će zanemarivih 3 posto uslijed mjera štednje koje su oblikovane tako da ograničavaju inovacije, a potiču proizvodnju generičkih lijekova.

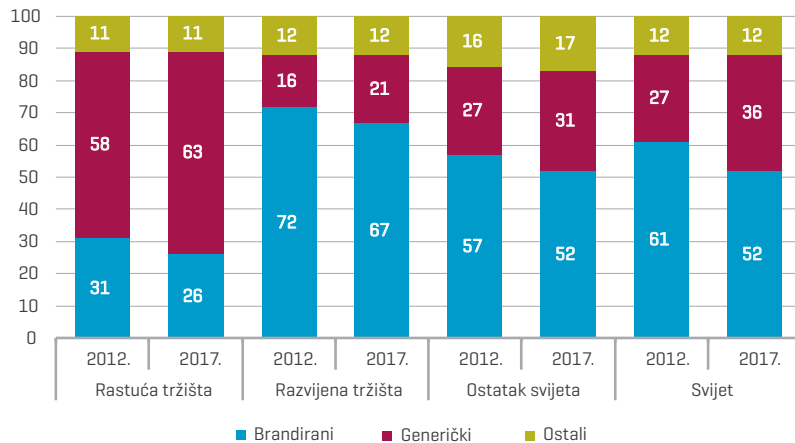
Ukupni troškovi lijekova prijeći će trilijun dolara prvi put u 2014. godini, dok će u 2017. godini doseći 1,2 trilijuna dolara, rastući za 205 do 235 bilijuna dolara u odnosu na 2012. godinu. Očekuje se da će razvijena tržišta u sljedećih pet godina rasti sporije nego proteklih pet godina, s obzirom na istjecanje patenata, utjecaj nepovoljnih ekonomskih kretanja, rastuće specijalističke prirode lijekova te štednju i posljedični oprezni pristup prema ulaganju u inovacije u Europi¹⁰. Rastuća će tržišta rasti znatno brže pod utjecajem gospodarskog rasta, demografskih i epidemioloških promjena te poboljšanog državnog i privatnog ulaganja u medicinu i zdravlje. Rast najvećih proizvođača iz Europske unije iznosit će zanemarivih 3 posto uslijed mjera štednje koje su oblikovane tako da ograničavaju inovacije, a potiču proizvodnju generičkih lijekova. Nešto veći rast predviđa se njemačkim i britanskim farmaceutskim proizvođačima, dok će španjolske, talijanske i francuske tvrtke iz farmaceutskog sektora rasti sporije jer je riječ o generički efikasnim tržištima. S druge strane, japanska farmaceutska industrija rast će po većoj stopi do 2017. godine zbog slabo razvijenog tržišta generičkih lijekova i značajno unaprijeđene okoline koja pogoduje razvoju inovativne medicine. Kineska farmaceutska industrija nastavit će rasti unatoč slabljenju makroekonomskih projekcija i uvođenju ograničenja u područje troškova lijekova.

Potrošnja lijekova u sljedećih pet godina još će se više pomaknuti prema generičkim lijekovima, pri čemu će udio troškova generičkih lijekova narasti s 27 na 36 posto u ukupnim troškovima lijekova u 2017. godini. Struktura proizvoda koji se plasiraju na brzorastuća tranzicijska tržišta nešto je drugačija od one koja se odnosi na razvijena tržišta. Stoga će u 2017. godini brendirani lijekovi činiti 67 posto ukupne potrošnje lijekova na razvijenim tržištima, te 26 posto ukupnih troškova lijekova na rastućim tržištima. Udio generičkih lijekova na rastućim tržištima porast će za 5 postotnih bodova u petogodišnjem razdoblju, na 63 posto.

¹⁰ IMS [2014].

Slika 6.
Stopa rasta u
petogodišnjem razdoblju
na tržištima po vrsti
proizvoda (u postocima)

Izvor: IMS (2014).

Iako su poduzeća u farmaceutskoj industriji organski rast supstituirala uglavnom rastom kroz preuzimanja i spajanja, već u 2012. godini zabilježeno je manje oslanjanje na preuzimanja i spajanja poduzeća. Zadnje je spajanje bilo ono Sanofija i Genzymea u 2011. godini, nakon duge serije spajanja farmaceutskih proizvođača, kao što su Pfizer/Pharmacia (2003.), Sanofi/Aventis (2004.), Roche/Genentech (2009.), Merck/Schering-Plough (2009.), Pfizer/Wyeth (2009.). Unatoč brojnim preuzimanjima i konsolidacijama, svjetsko farmaceutsko tržište poprilično je fragmentirano. Naime, deset najvećih poduzeća zahvaća 44,4 posto ukupnog tržišta u 2012. godini, dok se procjenjuje da će u 2018. godini deset najvećih zadržati 41,5 posto ukupnog tržišta¹¹. Deset najvećih proizvođača zapošljava 857.352 ljudi, što je za četvrtinu više od broja zaposlenih u farmaceutskoj industriji u Europskoj uniji.

Istek patentne zaštite obilježio je 2012. godinu, dok je u 2013. godini manje utjecao na poslovanje farmaceutske industrije, s obzirom na to da su prihodi deset najvećih farmaceutskih proizvođača pali za 3,5 posto. Istek patentne zaštite uzrokovao je pad ukupnih prihoda deset najvećih farmaceutskih proizvođača u 2012. godini za 9,8 posto, nakon što su u prethodne dvije godine oni rasli za 5,5 posto (2011.) i 16,7 posto (2010.).

Proizvođači koji su se suočili s reorganizacijom i gubitkom patentne zaštite za najprodavanije lijekove, poput Pfizera, Mercka, Sanofi i Astrazeneca najviše su utjecali na loše prosječne rezultate deset najvećih. Ukupni prihodi Pfizera smanjili su se za 6,0 posto uslijed isteka patentne zaštite za Lipitor, dok su prihodi Mercka pali za 6,8 posto zbog isteka patenta za Singular. Istekom patentne zaštite za Plavix, ukupni prihodi tvrtke Sanofi su se također smanjili za 5,7 posto. S druge strane, ukupni prihodi proizvođača Novartis, Roche, GlaxoSmithKline, Eli Lilly i Bayer HealthCare slijedili su uzlaznu putanju. Pad prihoda tvrtke AstraZeneca usporen je

¹¹ Evaluate Pharma (2013).

značajno u odnosu na 2012. godinu, kad je tvrtka pretrpjela pad prihoda od 16,7 posto gubitkom prava ekskluzivne proizvodnje četiriju lijekova [Seroquel IR, Nexium, Atacand i Merrem]. Geografska distribucija prihoda otkriva znatnu koncentraciju američkih proizvođača koji su u 2012. godini generirali 43 posto ukupnih prihoda deset najvećih proizvođača. U istoj godini dvije švicarske farmaceutske tvrtke sudjelovale su u ukupnim prihodima s udjelom od 25 posto.

Tablica 2.
Odabrani pokazatelji 10 najvećih farmaceutskih proizvođača u svijetu u 2013.

Napomena: Poredak je utvrđen na temelju podataka iz financijskih izvještaja, ljestvice koju objavljuje FiercePharma.

Izvor: Financijski izvještaji poduzeća.

	Ukupni prihodi		Neto dobit		Broj zaposlenih
	u mlrd. USD	y/y (u %)	u mlrd. USD	y/y (u %)	
Johnson & Johnson (SAD)	71,3	6,1	13,8	27,4	128.000
Novartis (Švicarska)	57,9	2,2	9,3	-1,0	135.696
Roche (Švicarska)	52,1	6,0	11,4	22,0	85.080
Pfizer (SAD)	51,6	-6,0	22,0	51,0	77.700
Sanofi (Francuska)	44,6	-5,7	8,9	17,5	110.000
GlaxoSmithKline (V. Britanija)	44,2	1,0	9,4	20,3	99.451
Merck (SAD)	44,0	-6,8	4,4	-28,6	76.000
Bayer HealthCare (Njemačka)	25,9	1,7	4,9	-16,0	56.000
AstraZeneca (V. Britanija)	25,7	-6,0	7,4	6,5	51.500
Eli Lilly (SAD)	23,1	2,0	4,7	15,0	37.925

U 2012. unatoč padu prihoda, svih deset najvećih proizvođača poslovalo je s dobiti, pri čemu je polovica ostvarila rast u odnosu na prethodnu godinu. Najveću dobit od 22 milijarde dolara ostvario je Pfizer. Dobit Pfizer narasla je za više od 50 posto u odnosu na prethodnu godinu, slično kao i u 2012. godini. Najveći farmaceutski proizvođač u svijetu, Johnson & Johnson ostvario je rast dobiti od 6,1 posto. Merck je zabilježio najveći pad dobiti po stopi od gotovo 30 posto u odnosu na 2012. godinu.

Kako bi se stekao dojam o aktualnim događanjima na svjetskom farmaceutskom tržištu, u nastavku su ukratko analizirani podaci iz kvartalnih financijskih izvještaja u 2014. godini. Na temelju tih podataka izračunati su pokazatelji koji se odnose na dvanaestomjesečno razdoblje, zaključno s 30. 6. 2014. godine (tablica 3). Profitabilnost najvećih proizvođača u farmaceutskoj industriji, mjerena profitnom maržom kretala se u rasponu od 10 do 22 posto s iznimkom Bayera i AstraZenece čija je profitabilnost iznosila 8,8 i 7,8 posto. Sva poduzeća ostvarila su visoke prinose na imovinu i kapital, pri čemu su se isticali Roche i GlaxoSmithKline. GlaxoSmithKline

ujedno je i najzaduženija tvrtka, s izrazito nepovoljnim odnosom duga i vlastitog kapitala.

Najveće farmaceutske kompanije bit će prisiljene smanjiti svoje operativne troškove za 36 milijuna dolara godišnje do 2017. godine, kako bi zadržale operativne marže i trenutne razine ulaganja u istraživanje i razvoj.¹² Pritisak na operativne troškove rast će kako se kompanije budu suočavale s rastućim troškovima s jedne strane, te ograničenim rastom ili padom cijena lijekova s druge strane. U pokušaju smanjenja troškova, poduzeća će se fokusirati na troškove prodaje, marketinga i administrativne troškove koji iznose skoro 30 posto neto prodaje.

Tablica 3.
Odabrani pokazatelji najvećih farmaceutskih proizvođača u razdoblju od lipnja 2013. do lipnja 2014.

	Ukupni prihodi (u mrd USD)	Profitna marža (u %)	Profitabilnost imovine (u %)	Profitabilnost kapitala (u %)	Omjer duga i vlastitog kapitala (u %)
Johnson & Johnson	73,5	21,2	9,9	21,1	0,2
Novartis	59,3	16,5	6,0	13,3	0,3
Roche	52,2	22,1	17,0	61,7	1,0
Pfizer	50,3	20,7	5,8	13,4	0,5
Merck	43,6	12,9	6,0	11,6	0,5
Sanofi	42,8	12,5	4,3	7,9	0,3
Bayer HealthCare	40,5	8,8	6,5	18,2	0,6
GlaxoSmithKline	40,4	19,3	9,9	70	2,6
AstraZeneca	26,0	7,8	7,1	8,9	0,5
Eli Lilly	21,2	16,0	7,9	20,4	0,3

Izvor: Yahoo Finance.

¹² IMS [2014].

— Najveća trgovačka društva

“ U 2013. godini ukupni prihodi vodećih deset proizvođača na domaćem tržištu smanjili su se za 0,3 posto.

— Iako u domaćoj farmaceutskoj industriji posluje preko 30 poduzeća, deset najvećih hrvatskih farmaceutskih proizvođača u 2013. godini ostvaruje preko 90 posto prihoda ukupnog sektora i zapošljava 4.467 ljudi. Svih deset vodećih poduzeća klasificirano je u djelatnost proizvodnje farmaceutskih pripravaka, a prema ostvarenim prihodima ističu se Pliva, JGL i Belupo, koje ćemo na temelju financijskih izvještaja iz 2013. godine detaljnije analizirati u nastavku.

U 2013. godini ukupni prihodi vodećih deset proizvođača na domaćem tržištu smanjili su se za 0,3 posto. Pad prihoda u 2013. godini uslijedio je nakon što su u 2012. godini ukupni prihodi deset vodećih proizvođača rasli za iznimnih 16,3 posto. Najviše stope rasta ukupnih prihoda zabilježene su u slučaju Hospire [112 posto] i Farmasa [44 posto], dok su najveći pad pretrpjeli Fidifarm [37 posto] i Imunološki zavod [27 posto]. Prosječni prihodi vodećih deset proizvođača na domaćem tržištu iznosili su 516,9 milijuna kuna. Unatoč pozitivnoj prosječnoj dobiti od 64,3 milijuna kuna, prosječna neto profitna marža vodećih deset domaćih farmaceutskih proizvođača je negativna. Prosječna produktivnost ostvarena uz 406 zaposlenih iznosila je 356.009 kuna, dok se ukupna produktivnost deset najvećih trgovačkih društava, mjerena ukupnim prihodima po zaposlenom, zadržala na 1,2 milijuna kuna, kao i prethodne godine.

Najveći domaći proizvođač farmaceutskih pripravaka, Pliva, u ukupnim prihodima deset najvećih proizvođača sudjelovala je sa 60 posto. U 2013. godini Pliva je ostvarila pad ukupnih prihoda od 6,6 posto, pri čemu su ukupni prihodi dosegli 3,1 milijarde kuna. Pliva je ujedno i najveći poslodavac u farmaceutskoj industriji, koji zapošljava 1.816 radnika, 5,8 posto više nego prethodne godine. U istom je razdoblju JGL zabilježio stopu rasta prihoda od 10,7 posto, ostvarivši 684,9 milijuna kuna od prodaje. Prihodi Belupa, trećeg hrvatskog farmaceutskog proizvođača po veličini narasli su po stopi od 2,9 posto. Neto dobit se u 2013. godini kod Plive smanjila za više od trećine, dok je kod JGL i Belupa rasla za 3 i 15 posto.

UKUPNA PRODUKTIVNOST DESET NAJVEĆIH TRGOVAČKIH DRUŠTAVA, MJERENA UKUPNIM PRIHODIMA PO ZAPOSLENOM, ZADRŽANA JE NA 1,2 MILIJUNA KUNA.

Tablica 4.
Odabrani pokazatelji 10 najvećih farmaceutskih proizvođača u Hrvatskoj u 2013.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	Pliva	JGL	Belupo	Prosjek vodećih 10
Ukupni prihodi (u mil. kuna)	3.097,6	684,9	664,8	516,9
Godišnja stopa promjene prihoda (u %)	-6,6%	10,7%	2,9%	13,8%
Dobit nakon oporezivanja (u mil. kuna)	435,8	71,8	93,2	64,3
Neto profitna marža (u %)	14,1	10,5	14,0	-6,4
Profitabilnost imovine (u %)	6,2	9,5	10,2	3,4
Profitabilnost kapitala (u %)	11,0	20,4	14,2	16,5
Koeficijent tekuće likvidnosti	5,0	2,7	1,8	2,5
Omjer ukupnog duga i vlastitog kapitala	0,8	1,4	0,5	0,5
Broj zaposlenih	1.816	639	829	406
Produktivnost (u 000 kuna)	395,5	338,8	276,4	356,0

Usporedba pokazatelja profitabilnosti vodećeg poduzeća i dva glavna konkurenta ne ukazuje na dominaciju Plive u terminima ostvarene profitne marže. Najviše prinose na imovinu ostvario je Belupo, a JGL je zabilježio najviši prinos na kapital. Produktivnost rada u slučaju Plive znatno je veća od prosječne, unatoč velikom broju zaposlenika. S druge strane, Belupo ostvaruje ispodprosječnu produktivnost, što se može objasniti relativno velikim brojem zaposlenika, koji je ipak smanjen u odnosu na prošlu godinu uslijed programa zbrinjavanja viška radnika, kroz koji je grupu Podravka napustilo preko tisuću ljudi. S druge strane, JGL i Pliva bilježe trendove zapošljavanja djelatnika u novim proizvodnim kapacitetima.

Prema pokazateljima zaduženosti, u odnosu na promatrane konkurente, JGL je najzaduženije poduzeće s najnepovoljnijim odnosom duga i vlastitog kapitala, što je vjerojatno povezano s novim ulaganjima u širenje proizvodnih kapaciteta. JGL je pred završetkom izgradnje novog kompleksa na 78.000 metara četvornih u Slivnom koji se naziva Pharma Valley. Pharma Valley

“ JGL i Pliva
bilježe trendove
zapošljavanja
djelatnika u novim
proizvodnim
kapacitetima.

je najveća investicija JGL-a ukupne vrijednosti od 361 milijun kuna, od čega 232 milijuna kuna podrazumijeva ulaganje u zemljište i građevinske radove, a 129 milijuna kuna u opremu.

Osim JGL-a, u proširenje proizvodnih kapaciteta ulažu također i Pliva i Belupo. Pliva je u listopadu 2013. godine otvorila novu tvornicu u Zagrebu, u izgradnju koje je uloženo 120 milijuna dolara. Naime, Pliva je uložila ukupno 200 milijuna dolara u unaprjeđenje i širenje proizvodnih kapaciteta na dvije lokacije [Zagreb i Savski Marof]. Okončavanje radova na tvornici u Novom Marofu planira se u drugoj polovici 2014. godine. Gotovo 90 posto proizvodnje u novim tvornicama bit će namijenjeno inozemnom tržištu. Belupo je najavio ulaganje od 390 milijuna kuna u izgradnju dviju novih tvornica u sljedeće tri godine. Radovi će započeti sljedeće godine, a završetak se očekuje u prvom kvartalu 2017. godine. Ulaganje će se financirati vlastitim sredstvima te kreditom poslovnih banaka. Kako bi stvorila uvjete za daljnji rast i najavljeni investicijski ciklus Belupa, uprava Podravke je u travnju 2014. godine dokapitalizirala Belupo s 86 milijuna kuna. Nove tvornice trebale bi udvostručiti proizvodne kapacitete. Osim povećanja proizvodnih i izvoznih kapaciteta, nova će ulaganja svakako pozitivno djelovati na povećanje broja zaposlenih u narednom razdoblju, s obzirom na to da su tri vodeća poduzeća najavila nova zapošljavanja po završetku objekata.

Zaključak i očekivanja

“Unatoč strogom regulatornom okviru, farmaceutska industrija prepoznata je kao strateška u nacionalnoj industrijskoj strategiji te jedna od onih koje će pokretati rast ukupne domaće industrije u sljedećih šest godina.

—U prvih sedam mjeseci ove godine proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka zabilježila je rast od 10,9 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine, dok je u srpnju proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka narasla za 7,9 posto na međugodišnjoj razini. U prva dva mjeseca ove godine, zalihe gotovih proizvoda ostvarile su rast uslijed pada inozemne potražnje, s obzirom na to da je u prva dva mjeseca ove godine izvoz osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka pao za trećinu, a deficit vanjskotrgovinske razmjene farmaceutskih proizvoda s inozemstvom se udvostručio. Od travnja se ponovno primjećuje smanjenje zaliha osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, što ukazuje na blag oporavak inozemne potražnje. Slične zaključke moguće je donijeti i na temelju analize vanjskotrgovinske razmjene. Naime, u prvoj polovici godine došlo je do smanjenja vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda na međugodišnjoj razini i na strani uvoza [-6,2 posto] i na strani izvoza [-15,5 posto]. Posljedično, deficit vanjskotrgovinske razmjene medicinskih i farmaceutskih proizvoda s inozemstvom, povećao se za 10,50 posto na međugodišnjoj razini u prvoj polovici 2013.

Imajući na umu da su domaći proizvođači orijentirani prema inozemnom tržištu i da su prethodne godine prihodi vodećih deset proizvođača gotovo stagnirali, moguće je očekivati da će rezultati poslovanja na inozemnom tržištu u prvom dijelu godine utjecati i na konačne rezultate u 2014. godini. Prilike na domaćem tržištu izazovne su i zbog visokih troškova zdravstva, najavljenih dodatnih ušteda u državnom proračunu te ograničenja cijena lijekova. Dodatne pritiske poslovanju poduzeća u ovoj industriji predstavljaju problemi naplate potraživanja. Unatoč strogom regulatornom okviru, farmaceutska industrija prepoznata je kao strateška u nacionalnoj industrijskoj strategiji, te jedna od onih koje će pokretati rast ukupne domaće industrije u sljedećih šest godina.

S obzirom na poslovnu strategiju domaćih farmaceutskih proizvođača, a koja uključuje veće oslanjanje na inozemnu potražnju, valja podsjetiti na to da se, prema projekcijama IMS-a, za razdoblje 2012.-2017. predviđa

PRILIKE NA DOMAĆEM TRŽIŠTU SU IZAZOVNE ZBOG VISOKIH TROŠKOVA ZDRAVSTVA, NAJAVLJENIH DODATNIH UŠTEDA U DRŽAVNOM PRORAČUNU TE OGRANIČENJA CIJENA LIJEKOVA.

oporavak farmaceutske industrije, s time da će u 2017. godini SAD zauzimati 30 posto ukupnog svjetskog tržišta farmaceutskih proizvoda, najvećih pet europskih proizvođača 13 posto, dok će brzorastuća tranzicijska tržišta zauzeti 32 posto tržišta. Rast najvećih proizvođača iz Europske unije iznositi će svega 3 posto uslijed mjera štednje koje su oblikovane tako da ograničavanju inovacije, a potiču proizvodnju generičkih lijekova.

Literatura:

European Commission, 2014, "EU Industrial R&D Investment ScoreBoard", Luksemburg: European Commission, <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard12.html> [pristupljeno 19.9.2014.].

EFPIA, 2014, "The pharmaceutical industry in figures", Bruxelles: European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations, http://www.efpia.eu/uploads/Figures_2014_Final.pdf [pristupljeno 15.9.2014.].

Evaluate Pharma, 2013, "World Preview 2014, Outlook to 2020", <http://www.evaluategroup.com/public/Reports/EvaluatePharma-World-Preview-2014.aspx> [pristupljeno 11.9.2014.].

IMS, 2014, "The Global Use of Medicine: Outlook through 2017", http://www.imshealth.com/deployedfiles/ims/Global/Content/Insights/IMS%20Institute%20for%20Healthcare%20Informatics/Global%20Use%20of%20Meds%202011/Medicines_Outlook_Through_2016_Report.pdf [pristupljeno 14.9.2014.].

IMS, 2013, "Health Market Prognosis", lipanj 2013, <http://www.imshealth.com> [pristupljeno 7.9.2013.].

Mestre-Ferrandiz, Jorge, Jon Sussex i Adrian Towse, 2012, "The R&D cost of a new medicine", Office of Health Economics, <http://www.ohe.org/publications/article/the-rd-cost-of-a-new-medicine-124.cfm> [pristupljeno 14.9.2014.].

OECD, 2013, "OECD Health Data", <http://www.oecd.org/health/health-systems/oecdhealthdata.htm> [pristupljeno 11.9.2014.].

Yahoo Finance, <http://finance.yahoo.com/q/ks?s=JNJ+Key+Statistics> [pristupljeno 14.9.2014.].

WHO, 2014, "Health Financing Data", http://www.who.int/gho/health_financing/en/index.html [pristupljeno 11.9.2014.].

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Dubravka Jurlina Alibegović, ravnateljica

Glavna urednica

Ljiljana Božić

Autorica analize

Tajana Barbić

Izvršna urednica

Marijana Pasarić

Lektura

Marijana Pasarić

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Građevinarstvo i nekretnine izlazi u listopadu 2014.

eiz ekonomski
institut,
zagreb

75
GODINA
1939 - 2014